

О. В. Кіосєва

АДАПТИВНИЙ KEYС-МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ ПСИХОПРЕВЕНЦІЇ АДАПТИВНИХ ПОРУШЕНЬ ПСИХООСВІТНЬОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЩОДО СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, ЯКА МАЄ ДОСВІД ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН

Український науково-дослідний інститут
соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, м. Київ
kiohelen@mail.ru

Актуальність. Розлади адаптації є гетерогенною групою психопатологічних станів, частіше пов'язаних із стресом, що представлені широким спектром проявів. За результатами наукових досліджень, порушення та розлади адаптації мають місце у 14–21 % студентів. Прогресуюче поширення вживання молоддю психоактивних речовин (ПАР), що негативно впливає на здоров'я, також є гострою і актуальною проблемою сучасного суспільства. Тому розробка нових форм своєчасної діагностики, психотерапії та психопревенції, особливо психоосвітньої спрямованості, адаптаційних порушень та розладів у студентської молоді з урахуванням адиктивного обтяження, сімейних стосунків та гендерних особливостей, є актуальною та своєчасною.

Мета – визначити роль генодиспозиційної комунікації у формуванні адаптаційних порушень з адиктивною обтяженістю серед студентської молоді та розробити психопревентивний інтерактивний інтенсивний тренінг психоосвітньої спрямованості.

Матеріали та методи. Проведено аналіз психічного та адиктивного стану обстежених 1076 студентів молодших курсів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна МОН України. У рандомізоване контрольоване когортне дослідження увійшли 325 юнаків (30,2 %) та 751 дівчина (69,8 %) у віці від 17 до 21 року, які навчалися на різних факультетах. Методи дослідження – інформаційно-аналітичний, соціально-демографічний, клініко-анамнестичний, клініко-психопатологічний, психодіагностичний, математико-статистичний.

Результати. Встановлено взаємозв'язок ступеня адаптаційних порушень з адиктивною обтяженістю та генодиспозиційною комунікацією у родині респондентів. Доведено, що «значно складні» та «дуже складні» взаємини з батьком мають 21,4 % (45/210) студентів з ознаками порушення адаптації та 36,4 % (32/88) досліджуваного контингенту з ознаками розладів адаптації, проти 12,3 % (96/778) практично здорових осіб. З'ясовано, що молодь відчуває більше труднощів у спілкуванні з батьком, ніж з матір'ю. Не мають батька 20,5±2,8 % ($p < 0,001$) респондентів з ознаками порушення адаптації. У студентів, які мають деструктивну генодиспозиційну комунікацію, відзначено психологічний дистрес, обумовлений неспецифічним донозологічним симптомокомплексом «психоемоційної напруги», що має тенденцію до трансформації у клінічно окреслені розлади адаптації.

Висновки. Психосоціальний фактор генодиспозиційної комунікації є предиктором розвитку розладів адаптації з адиктивною обтяженістю у молоді.

Аналізуючи та моделюючи кейси в системі превентивного психоосвітнього кейс-менеджменту молоді люди набувають певних навичок використання соціальних та особистісних механізмів адаптації; підвищення рівня інформаційної, когнітивної, комунікативної, поведінкової компетенцій, необхідних їм для реалізації стратегії здорового способу життя.

Ключові слова:
генодиспозиційна комунікація, порушення адаптації, студенти, молодь, психоактивні речовини, кейс-менеджмент.

Актуальність. Розлади адаптації є гетерогенною групою психопатологічних станів, частіше пов'язаних із стресом, що представлені широким спектром проявів. Прогресуюче поширення вживання молоддю психоактивних речовин (ПАР), що негативно впливає на

здоров'я, адаптаційний потенціал організму молодої людини, є також гострою і актуальною проблемою сучасного суспільства. Крім того, серед усього спектра соціально-культурних факторів, що впливають на адаптаційні можливості молоді, особлива роль належить ціннісній

системі взаємин у родині. Родинна карта світу формує соціокультурні передумови психосоціальної інтеграції та безпечного соціального простору зростаючого покоління. Мотивуючи моральність, інноваційний розвиток та екологічну рівновагу, родинні цінності складають основу формування адаптаційних можливостей осіб молодого віку [1].

Відомо, що студенти перших курсів вищих навчальних закладів, що зіткнулися з сукупністю стресогенних обставин, схильні до розвитку розладів адаптації та адиктивних форм поведінки.

Такі факти свідчать про актуальність досліджень і необхідність розробки технологій та методів сучасної медичної науки, спрямованих на збереження та покращення психічного здоров'я молоді шляхом забезпечення належної якості надання медико-психологічної допомоги [2, 3, 6, 7].

Мета дослідження – визначити роль генодиспозиційної комунікації у формуванні адаптаційних порушень з адиктивною обтяженістю серед студентської молоді та розробити психопревентивний інтерактивний інтенсивний тренінг психоосвітньої спрямованості.

Задачі дослідження:

1. Вивчити особливості взаємин осіб молодого віку з батьками та оцінити їхній вплив на розвиток адаптаційних порушень з адиктивною обтяженістю у даного контингенту.

2. Оптимізувати організацію навчально-виховного процесу в університеті шляхом забезпечення студентів необхідними компетенціями для реалізації стратегії здорового способу життя.

Матеріали та методи дослідження

Впродовж 2013–2016 рр. з дотриманням принципів біоетики та деонтології за умов інформованої згоди було обстежено 1 076 студентів молодших курсів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна МОН України. Обстежено 325 юнаків (30,2 %) та 751 дівчину (69,8 %) у віці від 17 до 21 року, які навчалися на різних факультетах. Дослідження мало проспективний, рандомізований, контрольований, когортний характер і відбувалося у формі групового анонімного анкетування в академічних групах за розробленою нами «Картою обстеження студента» (КОС).

Досліджуваний контингент було поділено на групи:

1 група – практично здорові студенти: $n=778$ (72,3 %), серед них дівчата $n=552$ (71 %); юнаки $n=226$ (29 %).

а) 166 осіб не вживають ПАР: дівчата $n=86$ (51,8 %); юнаки $n=80$ (48,2%);

б) 612 осіб вживають ПАР: дівчата $n=466$ (76,1 %); юнаки $n=146$ (23,9 %).

2 група – молодь з ознаками адаптаційних порушень: $n=210$ (19,5 %), серед них: дівчата $n=151$ (72%); юнаки $n=59$ (28 %).

а) 24 особи не вживають ПАР: дівчата $n=17$ (70,8 %); юнаки $n=7$ (29,2 %);

б) 186 осіб вживають ПАР: дівчата $n=134$ (72 %); юнаки $n=52$ (28 %).

3 група – студенти з ознаками адаптаційних розладів: $n=88$ (8,2 %), серед них: дівчата $n=48$ (54,8 %); юнаки $n=40$ (45,2 %).

а) 15 осіб не вживають ПАР: дівчата $n=7$ (46,7 %); юнаки $n=8$ (53,3 %);

б) 73 особи вживають ПАР: дівчата $n=41$ (56,2 %); юнаки $n=32$ (43,8 %).

Соціально-демографічний метод реалізували шляхом оцінки відповідей студентів на питання Розділу 1 «КОС» – вивчення мікросоціального середовища (взаємини з батьками).

Математичну обробку отриманих результатів проводили з використанням пакета програм Statistica for Windows 7.0. Вираховували абсолютне значення показника, % часток (P %), m – помилку репрезентативності, значення критерію Фішера. Формат надання даних у тексті та таблиці наступний: абсолютне число; $P\% \pm m$ [4].

Оцінку скарг, ознак, симптомів, результатів спостереження, соціальних обставин здійснювали з використанням критеріїв виявлення розладів, представлених у МКХ–10 в класах (розділах): Y, код F – «Психічні розлади і розлади поведінки» (F – 43.2) і XXI, код Z – «Фактори, що впливають на стан здоров'я та звернення до закладів охорони здоров'я» (Z – 60; Z – 64; Z – 72; Z – 72.0; Z – 72.1; Z – 72.2; Z – 73; Z – 73.0; Z – 73.1; Z – 73.2; Z – 73.3).

Результати та їх обговорення

У результаті дослідження було виявлено, що в групі студентів із ознаками адаптаційних порушень кількість осіб віком 21 рік і більше значно нижча, ніж у 1 та 3 групах відповідно. Встановлено, що серед молодих людей з ознаками адаптаційних розладів питома вага одружених значно вища, ніж у 1 і 2 групах.

За анамнестичними даними членів сімей студентів виявлено, що батько не працює у 6,5 % студентів першої групи, у 11 % та у 15 % – 2 та 3 груп респондентів відповідно.

Визначено, що мати не працює у 9 % обстежених 1 групи, у 17 % – 2 відповідно. Немає матері у 3 % студентів 1 групи, у 35 % – 2 групи. В усіх студентів 3 групи є матері, 30,7 % з них не працюють.

Встановлено, що за освітою батька в обстежених статистично значущих відмінностей не було. За освітнім рівнем матерів є відмінності по групах: в 1 групі – 70 % матерів мають вищу освіту, в 2 – 60 % та в 3 – 46 %, ($p < 0,05$).

На наступному етапі аналізу отриманих даних була розрахована частота відповідей студентів на питання: «Наскільки легко Вам розмовляти на теми, що Вас посправжньому хвилюють, з батьком?». Результати дослідження наведені у таблиці 1.

З наведених даних видно, що студенти 1 групи переважно «легко» ($50,3 \pm 1,8$ %, $n=391$) і «дуже легко» ($22,1 \pm 1,5$ %, $n=172$) обговорюють з батьком питання, що їх хвилюють. Такі стосунки у родині допомагають юнакам і дівчатам бути відкритими для навчання та сприймати свої успіхи й помилки як підґрунтя для формування особистої ідентичності, що відобразилося в високих значеннях конструкту «життєстійкості» – $28,25 \pm 5,56$ балів у дівчат та $29,96 \pm 5,72$ балів у юнаків, при нормі $24,62 \pm 6,89$ балів. Тобто практично здорові молоді люди, які виховуються у функціонально конструктивних сімейних системах, мають розвинений рівень життєстійкості, їм притаманне лідерство, здоровий спосіб життя, властива спроможність до пошуку шляхів впливу на складні життєві події.

Розподіл частоти відповідей обстежених на питання: «Наскільки легко Вам розмовляти на теми, які Вас по-справжньому хвилюють, з матір'ю?» представлений у таблиці 2.

Так, встановлено, що молодим людям з групи 3 обговорювати з батьком питання, що хвилює, «складно» (25,0±4,6 %, n=22) і «дуже складно» (11,4±3,4%, n=10). Дівчата та юнаки з 2 групи у 20,5±2,8 % (n=43) випадків не мають батька чи не бачиться з ним або оцінюють можливість обговорення «важких» питань, як «складно» (17,6±2,6 %, n = 37) і «дуже складно» (3,8±1,3 %, n=8). Наявні відмінності мають статистично значущий характер. Доведено, що «значно складні» та «дуже складні» взаємини з батьком мають 21,4 % (45/210) студентів 2 групи та 36,4 % (32/88) – 3 групи, проти 12,3 % (96/778) практично здорової молоді.

Виявлено, що у 20,5±2,8 % (p<0,001) студентів із адаптаційними порушеннями немає батька. Тобто, у дівчат і юнаків з ознаками адаптаційних порушень та розладів значно частіше з батьком склалися деструктивні взаємини.

Аналізуючи «складні» взаємовідносини юнаків і дівчат з батьком та матір'ю, з'ясовано, що молодь з ознаками адаптаційних порушень та розладів відчувала більше труднощів у спілкуванні з батьком, ніж з матір'ю.

На підставі отриманих результатів було сформовано типологію стилів генодиспозиційної комунікації та виділено два базових її типи: конструктивний та деструктивний, що дало змогу розробити диференційований підхід у психопреventивній роботі зі студентами.

Було встановлено існування зв'язку між рівнем психологічного дистресу, проявами супутніх психопатологічних розладів за окремими субшкалами (показниками міжособистісної сенситивності та фобічності) та особливостями генодиспозиційної комунікації серед студентів 2 й 3 груп. На основі отриманих даних і аналізу літератури [1–3, 5–13] нами було розроблено методичні рекомендації з проведення лікувально-профілактичного тренінгу в складі психопреventивного кейс-менеджменту. У якості мішеней виступали патерни адиктивної поведінки, когнітивна, комунікативна, психосоціальна та емоційна компетентність студентів.

Тренінг реалізовували на практиці у вигляді комбінованого застосування нейролінгвістичної технології (NLP) рефреймінг та інтерактивного методу навчання CBL (англ. case-study – Case Based Learning – заснований на клінічному випадку) – рольової гри з теми «Позиція сприйняття» [5]. Гра проходила в академічних групах. Попередньо тренер знайомив студентів із правилами гри та спрямовував стратегію команди за допомогою наочних прикладів, інструкцій та методичних рекомендацій, у яких були стисло викладені основні позиції сприйняття в комунікації та взаєминах. Студенти самостійно обирали гравців.

Моделюючи ролі кейсу, гравці описували конкретний патерн поведінки (вживання ПАР та труднощі в адаптації до стресових ситуацій), фактори вразливості та зону імунітету. Позиція сприйняття – це основна точка зору, згідно з якою людина сприймає ситуацію чи стосунки між людьми. Відповідно до ролей учасники гри використовували фізичні, когнітивні та лінгвістичні патерни. Перша позиція – «я»-позиція – передбачала сприйняття на власні очі, «від першої особи». Друга позиція – «ти»-позиція – передбачала переживання чогось ніби ми «зайняли місце іншої людини». Гравці розіграли

кейс «мокасини друга». Третя позиція – «вони»-позиція – передбачала сприйняття своїх стосунків з людьми з точки зору «стороннього спостерігача».

Відповідно до ролей студенти виявляли та згодом змінювали характеристики петель комунікації, які породжували чи підтримували проблемну взаємодію.

Тренер під час гри керував кейсами: координував процес аналізу, синтезу, вибору, прийняття рішення, конструювання студентами нового патерну поведінки та комунікації. Даючи змогу вчитися на минулих ситуаціях і формувати «кращі практики», тренер забезпечував адаптивне управління кейсами. Коуч (тренер) організував багатогранну взаємодію «тренер NLP – студент», «студент – студент», «студент – група студентів» шляхом реалізації адаптивного кейс-менеджменту (Adaptive Case Management, ACM) – технології, що дозволяє гнучко керувати процесом розв'язання поставленого завдання залежно від розвитку ситуації.

Ефективність розроблених заходів оцінювали за показниками психоемоційного стану та адиктивного статусу респондентів. У стані психоемоційної сфери обстежених спостерігали достовірну позитивну динаміку.

Висновки

1. Студенти молодших курсів університету відчують певні труднощі в соціально-психологічній адаптації. Встановлено, що генодиспозиційна комунікація (мікро-

Таблиця 1. Розподіл частоти відповідей студентів молодших курсів університету на питання: «Наскільки легко Вам розмовляти на теми, що Вас по-справжньому хвилюють, з батьком?»

Варіант відповіді		Група 1, n=778	Група 2, n=210	Група 3, n=88
Дуже легко	абс. %	172 22,1±1,5	15 7,1±1,8**	14 14,8±3,8*
Легко	абс. %	391 50,3±1,8	107 51,0±3,4	34 38,6±5,2*
Складно	абс. %	96 12,3±1,2	37 17,6±2,6*	22 25,0±4,6**
Дуже складно	абс. %	7 0,9±0,3	8 3,8±1,3*	10 11,4±3,4**
У мене немає батька або я не бачуся з ним	абс. %	112 14,4±1,3	43 20,5±2,8**	8 9,1±3,1

Таблиця 2. Розподіл частоти відповідей обстежених на питання: «Наскільки легко Вам розмовляти на теми, які Вас по-справжньому хвилюють, з матір'ю?»

Варіант відповіді		Група 1, (n=778)	Група 2, (n=210)	Група 3, (n=88)
Дуже легко	абс. %	457 (58,7±1,8)	81 (38,6±3,4**)	35 (39,8±5,2**)
Легко	абс. %	258 (33,2±1,7)	99 (47,1±3,4**)	41 (46,6±5,3*)
Складно	абс. %	16 (2,1±0,5)	23 (11,0±2,2**)	9 (10,2±3,2**)
Дуже складно	абс. %	1 (0,1±0,1)	4 (1,9±0,9*)	2 (2,3±1,6*)
У мене немає матері або я не бачуся з нею	абс. %	46 (5,9±0,8)	3* (1,4±0,8**)	1* (1,1±1,1)

Примітки: 1. В табл. 1 – 2 ** – високий рівень статистичної значущості відмінностей частоти з групою 1 на рівні p<0,001; * – рівень статистичної значущості відмінностей частоти з групою 1 на рівні p<0,05; 2. В табл. 1 – 2 – група 1, n=778 – практично здорові студенти; група 2, n=210 – студенти з ознаками порушення адаптації; група 3, n=88 – студенти з ознаками розладів адаптації.

соціальний рівень – переважно взаємини з батьком) є фактором предикції / превенції розвитку порушень та розладів адаптації з адиктивним обтяженням у даного контингенту.

2. Реалізація адаптивного кейс-менеджменту сприяє підвищенню соціально-психологічної адаптації студентів за рахунок мобілізації їхніх внутрішніх резервів, набуття навичок ефективної стратегії управління складною ситуацією чи взаємодією, приймаючи численні позиції сприйняття.

3. Інтенсивний тренінг за кейс-методом CBL з інтегрованою NLP-технологією рефреймінг: «Позиція сприйняття» впроваджено нами в навчально-виховну роботу деяких вишів для надання медико-психологічної допомоги особам молодого віку з адаптаційними порушеннями, які мали досвід вживання ПАР.

Перспективним напрямком подальших досліджень є розвиток адаптивного кейс-менеджменту психопревентивної системи психоосвітнього напрямку з заохоченням студентів до участі в ньому за рахунок залучення студентського самоврядування та волонтерів з кола студентів і викладачів для більш дієвого впровадження розробленого комплексу заходів.

Список використаної літератури

1. Горлинский В. В. Культура устойчивого человеческого развития: ее конституирование и аксиологическое содержание / В. В. Горлинский // *Философия и культура*. – 2015. – № 5. – С. 658–669. – DOI: 10.7256/1999-2793.2015.5.10990.
2. Опыт внедрения активных методов обучения (CBL) в учебный процесс на кафедре детских инфекционных болезней / Р. Х. Бегайдарова, Ю. Г. Стариков, Г. К. Алшынбекова [и др.] // *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. – 2014. – № 6. – С. 13–14.
3. Бірюк О. О. Профілактика і корекція девіантної поведінки / О. О. Бірюк // *Зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПНУ*. – 2011. – Т. XIII, Ч. 5. – С. 23–33.
4. Ермолаев О. Ю. Математическая статистика для психологов: учебник / О. Ю. Ермолаев. – 2-е изд., испр. – М.: Московский психолого-социальный институт; Флинта, 2003. – 336 с. – (Библиотека психолога).
5. Дилтс Р. Коучинг с помощью НЛП / Р. Дилтс. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 256 с.
6. Європейський план дій по охороні психічного здоров'я // Європейська конференція ВООЗ на рівні міністрів по охороні психічного здоров'я «Проблеми і шляхи їх вирішення»: матеріали конференції. – Гельсінкі, Фінляндія, 12 – 15 січня 2005 р.
7. Табачников С. І. Аналіз причин та мотивів вживання психоактивних речовин у дітей та підлітків в світлі розробки комплексної багаторівневої системи його медико-соціальної корекції та профілактики / С. І. Табачников, А. М. Вівський // *Архів психіатрії*. – 2012. – Т. 18, № 2 (69). – С. 93–99.
8. Ташкеева Г. К. Интерактивное обучение как средство активации творческой деятельности студентов / Г. К. Ташкеева // *Менеджмент в образовании*. – 2010. – № 1 (56). – С. 132–134.
9. Телеуов М. К. Сфера компетентности выпускника медицинского вуза. Компетентности. Навык работы в команде. Профессионализм: методические рекомендации / М. К. Телеуов, Р. С. Досмагамбетова, Л. Г. Тургунова. – Караганда, 2010. – 84 с.
10. Kumpfer K. L. Drug Abuse Prevention: tools and Programs / Karol L. Kumpfer, Rose Aivarado, Paula Smith // *Addiction Counseling Review. Preparing for comprehensive, certification and Licensing Examinations* / Edited by R. H. Coombs. – Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 2005. – P. 467–486.

АДАПТИВНИЙ КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМЕ ПСИХОПРЕВЕНЦІЇ АДАПТАЦІЙНИХ НАРУШЕНЬ ПСИХООБРАЗОВАТЕЛЬНОЇ НАПРАВЛЕННОСТІ ДЛЯ СТУДЕНЧЕСКОЇ МОЛОДЕЖІ, ІМЕЮЩОЇ ОПИТ УПОТРЕБЛЕННЯ ПСИХОАКТИВНИХ ВЕЩЕСТВ

Е. В. Киосева

Актуальность. Расстройства адаптации являются гетерогенной группой психопатологических состояний, чаще связанных со стрессом, представленных широким спектром проявлений. По результатам научных исследований, нарушения и расстройства адаптации имеют место у 14–21 % студентов. Прогрессирующее распространение употребления молодежью психоактивных веществ (ПАВ) негативным образом влияет на здоровье, также являясь острой и актуальной проблемой современного общества. Поэтому разработка новых форм своевременной диагностики, психотерапии и психопревенции, особенно психообразовательной направленности, адаптационных нарушений и расстройств у студенческой молодежи с учетом аддиктивного обременения, семейных отношений и гендерных особенностей, является актуальной и своевременной.

Цель – определить роль генодиспозиционной коммуникации в формировании адаптационных нарушений с аддиктивным радикалом у студенческой молодежи и разработать психопревентивный интерактивный интенсивный тренинг психообразовательной направленности.

Материалы и методы. Проведен анализ психического и аддиктивного состояния обследованных 1076 студентов младших курсов Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина МОН Украины. В рандомизированное контролируемое когортное исследование вошли 325 юношей (30,2 %) и 751 девушка (69,8%) в возрасте от 17 до 21 года, которые учились на разных факультетах. Методы исследования – информационно-аналитический, социально-демографический, клиничко-анамнестический, клиничко-психопатологический, психодиагностический, математико-статистический.

11. Киосева Е. В. Инновационное направление в медико-социальной превенции аддиктивных расстройств у студенческой молодежи / Е. В. Киосева // *Архів психіатрії*. – 2015. – Т. 21, № 2 (81). – С. 61 – 62.
12. Киосева Е. В. Адаптивный кейс-менеджмент превентивного процесса аддиктивного поведения у студентов / Е. В. Киосева // *Ліки України Плюс*. – 2015. – № 4 (80). – С. 85–87.
13. Knowledge about and attitude toward science of first year medical students / I. Vodopivec, A. Vujaklija, M. Hrabak [et al.] // *Croat. Med. J.* – 2002. – Vol. 43, issue 1. – P. 58–62.

References

1. Gorlinskiy, V. V. (2015). Kul'tura ustojchivogo chelovecheskogo razvitiya: ee konstituivovanie i aksiologicheskoe sodержanie [The culture of sustainable human development: institutionalization and axiological content]. *Filosofija i kul'tura – Philosophy and Culture*, no. 5, pp. 658–669. (In Russian). DOI: 10.7256/1999-2793.2015.5.10990.
2. Begajdarova, R. H., Starikov, Y. G., Alshynbekova, G. K., Devdariani, H. G., Dyusembaeva, A. E., Nasakaeva, G. E., & Zolotareva, O. A. (2014). Opyt vnedrenija aktivnykh metodov obuchenija (CBL) v uchebnyj process na kafedre detskih infekcionnyh boleznej [Experience in the introduction of active teaching methods (CBL) in the educational process at the Department of Children's Infectious Diseases]. *Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij – International Journal of Applied and Fundamental Research*, no. 6, pp. 13–14. (In Russian).
3. Biriuk, O. O. (2011). Profilaktyka i korektsiia deviantnoi povedinky [Prevention and correction of deviant behavior]. *Zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPNU – Proceedings of the G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, vol. 13, issue 5, pp. 23–33. (In Ukrainian).
4. Ermolaev, O. Yu. (2003). *Matematicheskaja statistika dlja psihologov [Mathematical statistics for psychologists]*. (2nd ed.). Moscow: Moscow Psychological and Social Institute, Flinta, 336 p. (In Russian).
5. Dilts, R. (2004). *Coaching s pomoshh'ju NLP [Coaching with NLP]*. Saint Petersburg: Prajm-EVROZNAK, 256 p. (In Russian).
6. Yevropejskiy plan dii po okhroni psikhichnoho zdorovia [European Action Plan on Mental Health]. (2005). *Yevropejska konferentsiia VOOZ na rivni ministriv po okhroni psikhichnoho zdorovia «Problemy i shliakhy yikh vyrishennia»: materialy konferentsii – Proceedings of the WHO European conference at ministerial level to mental health «Problems and solutions»*. Helsinki, Finland. (In Ukrainian).
7. Tabachnikov, S. I., & Vjyevskiy, A. M. (2012). Analiz prychny ta motyviv vzhivannia psykhoaktyvnykh rečovyn u ditei ta pidlitkiv v svitli rozrobky kompleksnoi bahatorivnevoi systemy yoho medyko-sotsialnoi korektsii ta profilaktyky [The analyses of reasons and motives of the children's psychoactive substances use through the prism of the comprehensive multidimensional medical and social substance use prevention and correction system]. *Arkhiv psykhiatrii – Archives of psychiatry*, vol. 18, no. 2 (69), pp. 93–99. (In Ukrainian).
8. Tashkeeva, G. K. (2010). Interaktivnoe obuchenie kak sredstvo aktivatsii tvorcheskoj dejatel'nosti studentov [Interactive study as a means of activating the creative activity of students]. *Menedzhment v obrazovanii – Management in Education*, no. 1 (56), pp. 132–134. (In Russian).
9. Teleuov, M. K., Dosmagambetova, R. S., & Turgunova, L. G. (2010). *Sfera kompetentnosti vypusknika medicinskogo vuza. Kompetentnosti. Navyk raboty v komande. Professionalizm (metodicheskie rekomendacii) [The competence of a graduate of a medical school. Competence. Skill in team work. Professionalism (methodical recommendations)]*. Karaganda, 84 p. (In Russian).
10. Kumpfer, K. L., Aivarado, R., & Smith, P. Drug Abuse Prevention: tools and Programs (2005). In R. H. Coombs (Ed.), *Addiction Counseling Review. Preparing for comprehensive, certification and Licensing Examinations* (pp. 467–486). Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
11. Kioseva, O. V. (2015). Innovacionnoe napravlenie v mediko-social'noj prevencii adiktivnyh rasstrojstv u studencheskoj molodezhi [An innovative direction in medical and social prevention of addictive disorders in students]. *Arkhiv psykhiatrii – Archives of psychiatry*, vol. 21, no. 2 (81), pp. 61–62. (In Russian).
12. Kioseva, O. V. (2015). Adaptivnyj kejs-menedzhment preventivnogo processa adiktivnogo povedenija u studentov [The preventive process adaptive case management of students' addictive behavior]. *Liky Ukrainy Plus – Medication of Ukraine Plus*, no. 4 (80), pp. 85–87. (In Russian).
13. Vodopivec, I., Vujaklija, A., Hrabak, M., Lukić, I. K., Marusić, A., & Marusić, M. (2002). Knowledge about and attitude toward science of first year medical students. *Croat. Med. J.*, vol. 43, issue 1, pp. 58–62.

Результаты. По результатам работы установлена взаимосвязь степени адаптационных нарушений с аддиктивной отягощенностью и генодиспозиционной коммуникацией в семьях респондентов. Доказано, что сложные отношения с отцом имеют 21,4 % (45/210) студентов с признаками нарушения адаптации и 36,4 % (32/88) исследуемого контингента с признаками расстройств адаптации против 12,3 % (96/778) практически здоровых лиц. Выяснено, что молодежь испытывает больше трудностей в общении с отцом, чем с матерью. Не имеют отца 20,5±2,8 % ($p < 0,001$) респондентов с признаками нарушения адаптации. У студентов, имеющих деструктивную генодиспозиционную коммуникацию, отмечен психологический дистресс, что было обусловлено неспецифическим донозологическим симптомокомплексом «психоэмоционального напряжения», имеющим тенденцию к трансформации в клинически очерченные расстройства адаптации.

Выводы. Психосоциальный фактор генодиспозиционной коммуникации выступает предиктором развития расстройств адаптации с аддиктивным отягощением у молодежи.

Анализируя и моделируя кейсы в системе превентивного психообразовательного кейс-менеджмента молодые люди приобретают навыки использования социальных и личностных механизмов адаптации; повышения уровня информационной, когнитивной, коммуникативной, поведенческой компетенций, необходимых им для реализации стратегии здорового образа жизни.

Ключевые слова: генодиспозиционная коммуникация, адаптационные нарушения, студенты, молодежь, психоактивные вещества, кейс-менеджмент.

ADAPTIVE CASE-MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF PSYCHOEDUCATIONAL PSYCHO-PREVENTION OF ADJUSTMENT DISORDERS FOR STUDENTS YOUTH WITH EXPERIENCE IN THE USE OF PSYCHOACTIVE SUBSTANCES

O. V. Kioseva

Background. Implementation of timely psycho prevention of the psycho-educational orientation of students with adaptive disorders, which has experience of using psychoactive substances, through interactive training on the CBL case-study method (case-study – Case Based Learning) with integrated neurolinguistic reframing technology, is an actual problem of our time.

Objective – determine the role of genodyspositive communication in the formation of adaptive disorders in student youth and develop a psychopreventive interactive intensive training of psycho-educational orientation.

Materials and methods. The article contains the results of the mental and addictive state of 1076 students of one of the country's Universities. The relationship between the degree of adaptation disorders and genodyspositive communication in the family of respondents was determined.

Research methods: informational and analytical methods, clinic-anamnestic methods, social and demographic methods, clinical and psychopathological method, psychodiagnostic methods, mathematical- statistical methods.

Results. It is established that «significantly difficult» and «very difficult» relationship with the father has 21,4% (45/210) students with the symptoms of disorder of adaptation and 36,4% (32/88) youth with the symptoms of adjustment disorder against 12,3% (96/778) almost healthy persons. It is found out that the youth feels more difficulties in communication with the father, than with mother. There is no father at 20,5±2,8%, $p < 0,001$ of respondents with the symptoms of disorder of adaptation. The psychological distress of students who were characterized by the destructive relations with parents, was defined by a non-specific prenosological symptom of “psychoemotional strain” and tended to transform a clinically delineated adjustment disorder.

Conclusions. The psychosocial factor of genodyspositive communication is a predictor of the development of adaptation disorders in young people. By analyzing and modeling cases, young people acquire skills of their social, personal adaptation mechanisms; skills of increasing the level of information, cognitive, communicative, behavioral competencies, they need to implement the strategy of a healthy lifestyle.

Keywords: genodyspositive communication, adjustment disorder, students, the youth, psychoactive substances, case-study.

Стаття надійшла до редакції 10.09.201 р.

КИОСЕВА Олена Вікторівна, кандидат медичних наук, докторант Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, м. Київ, Україна; e-mail: kiohelen@mail.ru

КИОСЕВА Елена Викторовна, кандидат медицинских наук, докторант Украинского научно-исследовательского института социальной и судебной психиатрии и наркологии МЗ Украины, г. Киев, Украина; e-mail: kiohelen@mail.ru

KIOSEVA Olena Viktorivna, MD, PhD, Competitor of Doctor of Sciences Degree of Ukrainian research Institute of Social and Forensic Psychiatry and Drug Abuse Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, Ukraine; e-mail: kiohelen@mail.ru